

**ТИПОВА ПРОГРАМА**  
**підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Сучасні**  
**підходи до викладання мови та літератури в закладах загальної**  
**середньої освіти»**

**Розробник(и):** ФОП Мамченко Тетяна Сергіївна, ЄДРПОУ 2794313823

**Рецензент(и):** Фізична особа підприємець Т. С. Мамченко

**Термін дії програми:** з 2025 до 2030 року

## **1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**

**Актуальність типової програми** – Актуальність програми зумовлена необхідністю оновлення методики викладання мови та літератури відповідно до компетентнісного підходу, розвитку читацької, мовленнєвої та культурної компетентностей учнів, формування критичного мислення й умінь працювати з текстами різних жанрів.

**Цільова група:** Педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, зокрема вчителі української мови та літератури, зарубіжної літератури, керівники мовно-літературних гуртків.

**Обсяг (тривалість):** Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06–1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

**Особливості реалізації програми** – Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

**Форма (форми) підвищення кваліфікації:** дистанційна

**Мета підвищення кваліфікації** – Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників шляхом удосконалення методики викладання мови та літератури.

**Завдання підвищення кваліфікації:**

- Ознайомлення з сучасними методиками навчання мови та літератури
- Розвиток навичок роботи з художніми й публіцистичними текстами
- Використання цифрових та інтерактивних інструментів
- Формування читацької та мовленнєвої компетентностей

**Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:**

- професійна педагогічна

- предметно-методична
- мовленнєва
- культурологічна
- цифрова

**Очікувані результати підвищення кваліфікації:** Педагогічні працівники зможуть ефективно планувати й проводити уроки мови та літератури, застосовувати сучасні методи аналізу тексту, розвивати мовленнєві та читацькі навички учнів.

**Оцінювання результатів підвищення кваліфікації** - Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

**Документ про підсумки підвищення кваліфікації** - Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

## 2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов'язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

| №  | Назва теми                                                                                     | Лекції, год | Самостійна робота, год (мін.-макс.) | Усього, год (мін.-макс.) |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------------------------------|--------------------------|
| 1  | Дошка Padlet - онлайн конструктор уроку                                                        | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 2  | Сучасні діти і каліграфічне письмо                                                             | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 3  | Інтернет-сервіси для створення навчального контенту. Презентації на ресурсі Nearpod.           | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 4  | WAKELET - інструмент створення навчальних та методичних ресурсів.                              | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 5  | Створення графіки та анімації з нуля для візуалізації навчального матеріалу.                   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 6  | Конструктор колажів в сучасному навчанні.                                                      | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 7  | Тестовий контроль навчальних досягнень учнів на платформі Classtime.                           | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 8  | Створення тренінгів. Ефективні методи навчання.                                                | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 9  | Створення захоплюючого уроку. Сервіси Google.                                                  | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 10 | Створення тестів в Moodle. Формування структури уроку.                                         | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 11 | Реалізація колективної роботи на уроках. Онлайн дошки.                                         | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 12 | Сучасні способи розробки навчальних матеріалів. Методологія Agile.                             | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 13 | Google forms. Удосконалення інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників.     | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 14 | Нові підходи у викладанні української літератури у 5 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 15 | Нові підходи у викладанні української мови у 5 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій       | 1           | 1-29                                | 2-30                     |

| №  | Назва теми                                                                                                                                 | Лекції, год | Самостійна робота, год (мін.-макс.) | Усього, год (мін.-макс.) |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------------------------------|--------------------------|
| 16 | Нові форми Google. Анкетування, тести та квести.                                                                                           | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 17 | Розвиток пізнавальної активності. Як зацікавити учнів через використання інноваційних технологій. Excel, Greenshot, OCam, PowerPoint, Zoom | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 18 | Читацькі компетентності на українській літературі у 5 класах НУШ                                                                           | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 19 | Мотивуючий та захопливий урок. Інструменти візуалізації.                                                                                   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 20 | Інтеграція Google форм в практичну діяльність педагога.                                                                                    | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 21 | Алгоритм створення класу та налаштування властивостей середовища G Suite для організації роботи онлайн.                                    | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 22 | Мотиваційний лист для успішного вступу до закладу вищої освіти. Впровадження мультипредметного тесту замість ЗНО.                          | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 23 | Примусити не можна зацікавити. Захопливий урок мовно-літературної галузі для сучасних дітей НУШ: від суперідеї до втілення                 | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 24 | Нові підходи у викладанні української мови у 5 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій                                                   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 25 | Нові підходи у викладанні української мови у 6 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій                                                   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 26 | Нові підходи у викладанні української літератури у 6 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій                                             | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 27 | Можливості Power Point у роботі сучасного вчителя                                                                                          | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 28 | Розвиток наскрізних вмінь та ключових компетентностей мовно-літературної галузі.                                                           | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 29 | Classtime для онлайн уроків. Навчання у форматі діалогу.                                                                                   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 30 | Графічні планшети та віртуальні дошки. ТОП-5 сервісів для навчання.                                                                        | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 31 | Мовно-комунікативні уміння та навички. Формування відповідальності учнів до навчання.                                                      | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 32 | 'Інтелект України'. Ключові та предметні компетентності на уроках української мови.                                                        | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 33 | Використання можливостей візуальних засобів у класі.                                                                                       | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 34 | Революція в класі: інноваційні способи зробити уроки цікавими.                                                                             | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 35 | Збільшення потужності мозку: ефективні методи для запам'ятовування.                                                                        | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 36 | Трансформуємо освіту за допомогою технологій: організація якісного навчального процесу за допомогою додатків Google.                       | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 37 | Впровадження STEM підходів на уроках Мови та літератури                                                                                    | 1           | 1-29                                | 2-30                     |

| №  | Назва теми                                                                                                    | Лекції, год | Самостійна робота, год (мін.-макс.) | Усього, год (мін.-макс.) |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------------------------------|--------------------------|
| 38 | Виховні заходи як виклик на глобалізаційні процеси у світі: диспут, тренінг, виховна година, квест            | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 39 | Нові підходи до викладання словесності в 5 та 6 класі НУШ                                                     | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 40 | Цифрова трансформація освіти: роль штучного інтелекту в модернізації навчального процесу                      | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 41 | Інтегрований мовно-літературний курс. Інструменти підготовки захоплюючих уроків.                              | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 42 | Способи ефективної взаємодії учителя й учнів на уроках мовно-літературної галузі                              | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 43 | Занурення в літературу: творчі методи і технології для вражаючих уроків.                                      | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 44 | Метафоричні картки для креативного мислення та аналізу літературних творів: новий підхід до викладання        | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 45 | Вивчення мовних правил на прикладі прочитаних текстів. Мовно-літературна інтеграція. 8 клас НУШ.              | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 46 | Мовний апгрейд: цікаві практики для 8 класу НУШ з української мови                                            | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 47 | Комунікація, критика, креатив: сучасний урок української мови у 8 класах НУШ                                  | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 48 | Медіаграмотність для учнів та освітян                                                                         | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 49 | Безпечний інформаційний простір у школі: як сформувати культуру відповідального онлайн-спілкування.           | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 50 | «Пишемо есе»: як процесуальний підхід формує переконливе аргументативне письмо                                | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 51 | Робота з ідеями, тезами та доказами під час навчання письма                                                   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 52 | Учень як співавтор уроку: практичні моделі залучення в навчання української мови і літератури 5-8 класи НУШ   | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 53 | Як навчати через взаємодію: ефективні моделі співпраці на уроках української мови та літератури.              | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 54 | ІШІ для вчителя української мови та літератури: аналіз тексту, творчі завдання, диференціація                 | 1           | 1-29                                | 2-30                     |
| 55 | Українська мова та література під мікроскопом ІШІ: глибший аналіз тексту, різноманітні завдання, менше рутини | 1           | 1-29                                | 2-30                     |

### 3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

#### Тема 1. Дошка Padlet - онлайн конструктор уроку

**Ключові питання теми:** Сучасний вчитель повинен вміти легко і швидко адаптовуватись під потреби учнів, предмета, який викладає і можливості застосування техніки для полегшення структуризації власних напрацювань. Тренінг влаштований таким чином, щоб максимально розкрити можливості дошки Padlet

## **Тема 2. Сучасні діти і каліграфічне письмо**

**Ключові питання теми:** Сьогодні навчання каліграфії вважається однією з головних проблем шкільної освіти. І не лише поганий почерк є наслідком помилок у методиці навчання письма першокласників. 99,7% усіх підлітків, які щорічно закінчують школу, страждають захворюваннями, які починаються з першого класу. Навчальний курс створений таким чином, щоб дати можливість організувати максимально ефективну роботу вчителя першого класу на початковому етапі навчання дітей письму, тим самим попередити захворюваність серед учнів.

## **Тема 3. Інтернет-сервіси для створення навчального контенту. Презентації на ресурсі Nearpod.**

**Ключові питання теми:** Чи завжди вам вдається під час уроку одночасно залучити до взаємодії всіх учнів? А організувати в межах уроку розгорнуте опитування з виставлянням оцінки кожному? Якщо у класі понад 30 учнів, це практично неможливо! А навчальний час не гумовий... І щось треба з цим робити! Пропонуємо з легкістю подолати цю проблему, використовувати новітні інтерактивні технології у зручному форматі!

## **Тема 4. WAKELET - інструмент створення навчальних та методичних ресурсів.**

**Ключові питання теми:** Програма передбачає обговорення таких аспектів: • можливості безкоштовної платформи Wakelet, яка дозволяє організовувати, управляти та зберігати данні різного формату; • створення власних колекцій навчальних та методичних ресурсів; • використання функції Immersive Reader для створення ефективного інклюзивного середовища; • налагодження зворотного зв'язку за допомогою Flipgrid.

## **Тема 5. Створення графіки та анімації з нуля для візуалізації навчального матеріалу.**

**Ключові питання теми:** 1. Потреба шкіл у нових сучасних способах донесення інформації, які сподобаються дітям. 2. Як ми можемо використати технологію анімації для покращення навчального процесу 3. Залучення учнів до створення анімаційних матеріалів 4. Результати, які можуть використовуватись педагогами вподальшому у навчальному процесі. 5. Приклади

## **Тема 6. Конструктор колажів в сучасному навчанні.**

**Ключові питання теми:** Урок в сучасних умовах потребує оновленого дидактичного формату. Одним із універсальних інструментів візуалізації навчального матеріалу є колажі, які підтвердили свою присутність при створенні дидактичних матеріалів, узагальненні результатів, систематизації інформації. Сьогодні колажі є невід'ємною складовою візитки класу чи портфолію вчителя, елементом змішаного чи дистанційного навчання, візуальним засобом подання навчального матеріалу. Можливість їх створення стандартними програмами та сервісами Веб-2.0 дозволяє організувати цікаву та творчу роботу без обмежень та правил. Творчий, хоча й кропіткий, процес створення колажів цілком окупує себе та дозволяє наочно збагатити сучасний урок.

## **Тема 7. Тестовий контроль навчальних досягнень учнів на платформі Classtime.**

**Ключові питання теми:** Сучасний вчитель бажає максимально отримати практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами, зокрема освоїти інструментарій даної тестової платформи та розглянути перспективи її використання в освітньому процесі в умовах очного, змішаного та дистанційного навчання

## **Тема 8. Створення тренінгів. Ефективні методи навчання.**

**Ключові питання теми:** Тренінг є однією із найбільш ефективних організаційних форм інтерактивного навчання. Він сприяє інтенсифікації освітнього процесу, результат якого досягається завдяки активній роботі його учасників. Знання не подаються в готовому вигляді, а стають продуктом активної співпраці самих учасників. У центрі уваги – самостійне навчання учасників та інтенсивна їх взаємодія. Саме тому тренінг доцільно використовувати задля формування життєвих навичок учнів, їх ключових компетентностей. Сучасному учителю необхідно оволодіти методикою проведення тренінгів. Це перспективна технологія роботи як на уроці особливо біології, основ здоров'я так і в позаурочній діяльності - у роботі класного керівника, педагога-організатора.

## **Тема 9. Створення захоплюючого уроку. Сервіси Google.**

**Ключові питання теми:** в отриманні практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами для створення таймлайну та сервісами Google

## **Тема 10. Створення тестів в Moodle. Формування структури уроку.**

**Ключові питання теми:** Дистанційне навчання активно увійшло в освітній процес в умовах карантинних обмежень. Окрім синхронних онлайн методів навчання, важливим є асинхронне навчання, зокрема проходження дистанційних курсів у зручний для слухача учня, студента час та виконання поставлених викладачем завдань. Платформа Moodle дозволяє розробити дистанційні курси з різноманітним наповненням. Саме основним питанням підготовки та формування таких курсів і буде присвячено тренінг.

## **Тема 11. Реалізація колективної роботи на уроках. Онлайн дошки.**

**Ключові питання теми:** Сучасний вчитель бажає максимально отримати практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами, зокрема освоїти інструментарій віртуальних дошок та розглянути перспективи їх використання в освітньому процесі в умовах дистанційного та змішаного навчання

## **Тема 12. Сучасні способи розробки навчальних матеріалів. Методологія Agile.**

**Ключові питання теми:** Сучасний вчитель повинен розробляти навчальний матеріал різними способами, для різного психосприйняття. Найефективнішим способом здобуття знань є проект на діяльність, бо саме тут задіяні різні форми подання та опанування навчального матеріалу. Методологія навчальних проектів потребує 100%занурення у навчальний предмет, а інколи забирає 2/3 вільного часу. Agile дозволяє організовувати навчальні проекти так, що у дитини не виникає потреби витрачати вільний час на доробку проекту. у нинішніх школах діти зазвичай вчать індивідуально. Але що взаємозалежнішим стає світ, то більше ми потребуємо талановитих партнерів та організаторів. Інновації мало коли є виворотом окремих людей. Добробут суспільства все більше залежить від умінь людей діяти колективно. Тому школи мусять допомагати учням усвідомити плюралізм сучасного життя. А для цього треба вчити їх співпрацювати

## **Тема 13. Google forms. Удосконалення інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників.**

**Ключові питання теми:** Сучасна школа потребує вчителів нової формації, успішних, вмотивованих, компетентних, готових працювати над розвитком та удосконаленням власних компетентностей.

## **Тема 14. Нові підходи у викладанні української літератури у 5 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій**

**Ключові питання теми:** Молодь вивчає іноземну мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання української літератури. Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

#### **Тема 15. Нові підходи у викладанні української мови у 5 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій**

**Ключові питання теми:** Молодь вивчає українську мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання сучасної української мови. Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

#### **Тема 16. Нові форми Google. Анкетування, тести та квести.**

**Ключові питання теми:** Психологічне здоров'я педагогів є важливою умовою здоров'я дітей. Відчуття щастя та задоволеності своїм життям є необхідною його складовою. Адже тільки навчившись спочатку самому бути щасливим, можна зрозуміти, як зробити щасливими інших. Тому у щасливого батька щасливі діти, а у щасливого вчителя щасливі учні. Тренінг спрямований на знаходження відповідей на одвічні запитання: у чому суть щастя, де його шукати і як його досягти в реаліях життя сучасного педагога?

#### **Тема 17. Розвиток пізнавальної активності. Як зацікавити учнів через використання інноваційних технологій. Excel, Greenshot, OCam, PowerPoint, Zoom**

**Ключові питання теми:** Поширеними засобами для здійснення STEM-навчання є робототехнічні системи, моделі, цифрові лабораторії, засоби тривимірного прототипування тощо. Їх використання забезпечує ефективно здійснювати навчально-наукову діяльність, формувати якісно нові міждисциплінарні знання. Якість впровадження технологій STEM визначається компетентністю та рівнем фахової підготовки педагогічних працівників, готовністю використовувати в освітньому процесі новітні педагогічні підходи та сучасні технічні засоби.

#### **Тема 18. Читацькі компетентності на українській літературі у 5 класах НУШ**

**Ключові питання теми:** Молодь вивчає іноземну мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання української літератури. Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

#### **Тема 19. Мотивуючий та захопливий урок. Інструменти візуалізації.**

**Ключові питання теми:** 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

#### **Тема 20. Інтеграція Google форм в практичну діяльність педагога.**

**Ключові питання теми:** Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі на сучасному етапі є невід'ємною частиною навчання. Саме тому, сучасний вчитель має знати та застосовувати на урок сучасні методи ІКТ. Дана програма спрямована на отримання знань про Google Форми, їх можливості та способи інтеграції в педагогічну практику, вміння створювати та використовувати в роботі, а також для обміну інформацією з учнями методичні та

дидактичні матеріали на їх основі.

**Тема 21. Алгоритм створення класу та налаштування властивостей середовища G Suite для організації роботи онлайн.**

**Ключові питання теми:** Під час пандемії сучасна школа зіткнулась із проблемою організації дистанційного навчання, вибором платформ для організації безпечної роботи онлайн. Про переваги та плюси додатку Classroom.

**Тема 22. Мотиваційний лист для успішного вступу до закладу вищої освіти. Впровадження мультипредметного тесту замість ЗНО.**

**Ключові питання теми:** Сучасні абітурієнти, вступники до ЗВО потребують знань щодо укладання мотиваційних листів для успішного вступу на навчання. Зміст програми заняття містить стислий виклад матеріалів, які допомагають вирішити питання написання мотиваційного листа.

**Тема 23. Примусити не можна зацікавити. Захопливий урок мовно-літературної галузі для сучасних дітей НУШ: від суперідеї до втілення**

**Ключові питання теми:** Що робити, якщо в дитини відсутнє бажання вчитись? Саме гейміфікація допомагає нам, вчителям, та нашим вихованцям простіше сприймати навчання. Онлайн-ігри, вікторини, марафони та квести допомагають реалізувати творчий потенціал учителя та учнів. Школярі із цікавістю виконують інтерактивні вправи та завдання, беруть участь у веб-квестах, вчать комунікативних навичок за допомогою інтерактивних служб.

**Тема 24. Нові підходи у викладанні української мови у 5 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій**

**Ключові питання теми:** Молодь вивчає українську мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання сучасної української мови Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

**Тема 25. Нові підходи у викладанні української мови у 6 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій**

**Ключові питання теми:** Молодь вивчає українську мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання сучасної української мови Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

**Тема 26. Нові підходи у викладанні української літератури у 6 класах НУШ. Розвиток ключових компетенцій**

**Ключові питання теми:** Молодь вивчає іноземну мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання української літератури. Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

**Тема 27. Можливості Power Point у роботі сучасного вчителя**

**Ключові питання теми:** Прості кроки та цікаві ідеї для створення презентацій; Як класичні інтелектуальні ігри трансформувати в презентації? Спорт на уроках літератури? Створення гри «Літературний

футбол». Як застосовувати інтерактивні презентації-ігри, не перетворивши урок на гру?

## **Тема 28. Розвиток наскрізних вмінь та ключових компетентностей мовно-літературної галузі.**

**Ключові питання теми:** Під час зустрічі обговоримо кейси з розвитку читацької грамотності у процесі реалізації мовно-літературної компетентності

## **Тема 29. Classtime для онлайн уроків. Навчання у форматі діалогу.**

**Ключові питання теми:** Ознайомити колег з методикою організації патріотичного виховання на уроках математики, розглянути задачі, складені учнями за Книгою Рекордів України, та креативними виховними заходами, які надихають, мотивують учнів і стають потужним інструментом виховання гідних українців, показати цифрові можливості платформи Кластайм в реалізації поставлених задач

## **Тема 30. Графічні планшети та віртуальні дошки. ТОП-5 сервісів для навчання.**

**Ключові питання теми:** Сучасний стан дистанційного навчання часто потребує використання на уроках сучасних гаджетів

## **Тема 31. Мовно-комунікативні уміння та навички. Формування відповідальності учнів до навчання.**

**Ключові питання теми:** ключові поняття теми; причинно-наслідкові зв'язки формування усвідомленої відповідальності учасників освітнього процесу; асертивна поведінка - техніки, прийоми; критичне мислення - як умова і очікуваний результат якісного навчання

## **Тема 32. 'Інтелект України'. Ключові та предметні компетентності на уроках української мови.**

**Ключові питання теми:** Концептуальною метою компетентнісного підходу є становлення здобувача освіти як суб'єкта життєдіяльності завдяки сформованості системи взаємопов'язаних ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Структурними компонентами змісту освіти є ключові, загальнопредметні та предметні компетентності.

## **Тема 33. Використання можливостей візуальних засобів у класі.**

**Ключові питання теми:** 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

## **Тема 34. Революція в класі: інноваційні способи зробити уроки цікавими.**

**Ключові питання теми:** 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

## **Тема 35. Збільшення потужності мозку: ефективні методи для запам'ятовування.**

**Ключові питання теми:** Під час тренінгу педагоги матимуть змогу ознайомитися з процесами пам'яті та навчитися методам ефективного запам'ятовування

## **Тема 36. Трансформуємо освіту за допомогою технологій: організація якісного навчального процесу за допомогою додатків Google.**

**Ключові питання теми:** Під час пандемії та війни сучасна освіта

зіткнулась із проблемою організації дистанційного та змішаного навчання, організацією синхронного та асинхронного дистанційного навчання, проблемою освітян були вибір платформи та недостатня обізнаність з їх використання. Про переваги та плюси платформ для дистанційного навчання

### **Тема 37. Впровадження STEM підходів на уроках Мови та літератури**

**Ключові питання теми:** Одна з ідей сучасної школи - наблизитись до реальних викликів та виховати відповідальність в учнях. В епоху сьогодення, коли інформація доступна всім, самих лише знань недостатньо для того, щоб стати успішною та щасливою людиною. Потрібно щось більше - вміння спілкуватися, об'єднуватися заради ідей, співпрацювати, співпереживати, працювати в команді, слухати і прислухатися, чути і бути почутим, жити в суспільстві вільним і в той же час не порушувати кордонів особистісного простору інших людей, бажання бути корисним. Сьогодення спонукає вчителя розвиватися швидкими темпами, змінюватися, досягати нового, збагачувати свій світогляд. Під час семінару ознайомлю педагогів з роботою платформ, які пропонує Google, методикою використання хмарних технологій Офіс 365, продемонструю методи використання в проектній роботі платформи Canva, навчу створювати інтерактивні зошити і також ознайомлю з роботою платформ Classtime та На урок, створення групових форм роботи.

### **Тема 38. Виховні заходи як виклик на глобалізаційні процеси у світі: диспут, тренінг, виховна година, квест**

**Ключові питання теми:** Сучасні школярі зорієнтовані на кліпове сприйняття інформації, упереджено ставляться до будь-яких форм та видів робіт, оскільки сприймають їх як непотрібне використання вільного часу, застарілий формат, що лишився від радянщини. Тому саме інноваційні форми квест, тренінг, диспут здатні пробудити інтерес до виховних заходів, зберегти їх самоідентифікацію, незважаючи на засилля глобалізаційних тенденцій.

### **Тема 39. Нові підходи до викладання словесності в 5 та 6 класі НУШ**

**Ключові питання теми:** 1.Сторітелінг як складова мотивації освітнього процесу 2 Робота над художнім твором: відчутти смак слова та доторкнутися до його глибини 3 Цікаві практики від педагога- практика: гра як потужна сила в процесі навчання

### **Тема 40. Цифрова трансформація освіти: роль штучного інтелекту в модернізації навчального процесу**

**Ключові питання теми:** В ході вебінару педагоги ознайомляться з методикою застосування нейронних мереж для розробки мультимедійного контенту, графіки, відео та анімації.

### **Тема 41. Інтегрований мовно-літературний курс. Інструменти підготовки захоплюючих уроків.**

**Ключові питання теми:** Мета і завдання вивчення курсу літератури НУШ. Інтеграція курсу літератур та літератури з іншими предметами. Оновлення списку літератури згідно з Держстандартом. Мотивація та робота з цінностями. Література як життєвий тренінг. ШІ на уроках літератури. Читацькі щоденники. Нові технології.

### **Тема 42. Способи ефективної взаємодії учителя й учнів на уроках мовно-літературної галузі**

**Ключові питання теми:** Сьогодення диктує нам умови, у яких змушені здобувати знання школярі, та можливості для вчителів. Як зробити уроки ефективними, а отримані знання та навички корисними? Як спланувати

роботу на уроці так, щоб залучити кожного учня? На ці та інші питання дамо відповіді.

### **Тема 43. Занурення в літературу: творчі методи і технології для вражаючих уроків.**

**Ключові питання теми:** 1. Сучасні виклики у викладанні літератури. 2. Коучингові технології для виявлення та розвитку творчого потенціалу учнів. 3. Елементи арт-терапії зокрема Sand play для візуалізації тексту та розвитку емоційної виразності. 4. Метафоричні картки як потужний інструмент для стимулювання креативного мислення, самовираження та глибшого аналізу літературних творів. 5. Від тексту до технології: ШІ на уроках літератури. 5. Креативне письмо в есе-майстерні для творчого самовираження учнів. 6. Воркбук 'Радість читання' для заохочення учнів до читання та розвитку читацької компетентності.

### **Тема 44. Метафоричні картки для креативного мислення та аналізу літературних творів: новий підхід до викладання**

**Ключові питання теми:** 1. Сучасні виклики у викладанні літератури. 2. Коучингові технології для виявлення та розвитку творчого потенціалу учнів. 3. Елементи арт-терапії зокрема Sand play для візуалізації тексту та розвитку емоційної виразності. 4. Метафоричні картки як потужний інструмент для стимулювання креативного мислення, самовираження та глибшого аналізу літературних творів. 5. Від тексту до технології: ШІ на уроках літератури. 5. Креативне письмо в есе-майстерні для творчого самовираження учнів. 6. Воркбук 'Радість читання' для заохочення учнів до читання та розвитку читацької компетентності.

### **Тема 45. Вивчення мовних правил на прикладі прочитаних текстів. Мовно-літературна інтеграція. 8 клас НУШ.**

**Ключові питання теми:** Реформа НУШ вимагає опанування багатьох компетентностей. Мовно-літературна інтеграція дозволяє показати дітям практично орієнтоване навчання, а не просте заповнювання табличок. Ми поговоримо про конкретні вправи та особливості їхнього складання, враховуючи реальні освітні виклики.

### **Тема 46. Мовний апгрейд: цікаві практики для 8 класу НУШ з української мови**

**Ключові питання теми:** Розгляд сучасних методик і прийомів подачі мовного матеріалу у 8 класі НУШ; приклади інтерактивних ігор, вправ, кейсів та мовних тренажерів; впровадження медіа-ресурсів і міжпредметних зв'язків; розвиток навичок усного та писемного мовлення через творчі завдання; акценти на критичне мислення, командну взаємодію та компетентнісний підхід до вивчення української мови.

### **Тема 47. Комунікація, критика, креатив: сучасний урок української мови у 8 класах НУШ**

**Ключові питання теми:** Розгляд сучасних методик і прийомів подачі мовного матеріалу у 8 класі НУШ; приклади інтерактивних ігор, вправ, кейсів та мовних тренажерів; впровадження медіа-ресурсів і міжпредметних зв'язків; розвиток навичок усного та писемного мовлення через творчі завдання; акценти на критичне мислення, командну взаємодію та компетентнісний підхід до вивчення української мови.

### **Тема 48. Медіаграмотність для учнів та освітян**

**Ключові питання теми:** 1. Сучасне дослідження про медіаграмотність освітян 2. Дослідження про споживання медіа підлітками 3. Навички медіаграмотності, які мають розвиватися в НУШ 4. Приклади вправ і завдань на розвиток медіаграмотності

### **Тема 49. Безпечний інформаційний простір у школі: як**

**сформувати культуру відповідального онлайн-спілкування.**

**Ключові питання теми:** 1. Сучасне дослідження про медіаграмотність освітян 2. Дослідження про споживання медіа підлітками 3. Навички медіаграмотності, які мають розвиватися в НУШ 4. Приклади вправ і завдань на розвиток медіаграмотності

**Тема 50. «Пишемо есе»: як процесуальний підхід формує переконливе аргументативне письмо**

**Ключові питання теми:** Програма майстерні охоплює теоретичні засади процесуального підходу до навчання письма, особливості аргументативного есе та його структури. Учасники опрацьовують етапи письма ідеяція, планування, написання чернетки, редагування, доопрацювання, аналізують зразки учнівських робіт, виконують практичні вправи, опановують методи формування аргументації, роботи з тезою та доказами, а також підходи до зворотного зв'язку й оцінювання есе.

**Тема 51. Робота з ідеями, тезами та доказами під час навчання письма**

**Ключові питання теми:** Програма майстерні охоплює теоретичні засади процесуального підходу до навчання письма, особливості аргументативного есе та його структури. Учасники опрацьовують етапи письма ідеяція, планування, написання чернетки, редагування, доопрацювання, аналізують зразки учнівських робіт, виконують практичні вправи, опановують методи формування аргументації, роботи з тезою та доказами, а також підходи до зворотного зв'язку й оцінювання есе.

**Тема 52. Учень як співавтор уроку: практичні моделі залучення в навчанні української мови і літератури 5-8 класи НУШ**

**Ключові питання теми:** чому підхід «учень як співавтор уроку» є актуальним у сучасній освіті та як він реалізується в умовах НУШ

**Тема 53. Як навчати через взаємодію: ефективні моделі співпраці на уроках української мови та літератури.**

**Ключові питання теми:** чому підхід «учень як співавтор уроку» є актуальним у сучасній освіті та як він реалізується в умовах НУШ

**Тема 54. ШІ для вчителя української мови та літератури: аналіз тексту, творчі завдання, диференціація**

**Ключові питання теми:** Зміст програми: 1. Штучний інтелект у сучасній мовно-літературній освіті: - поняття та можливості ШІ; - цифрова компетентність сучасного вчителя; - переваги та ризики використання ШІ в освітньому процесі. 2. Використання ШІ для аналізу тексту: - створення запитань до художніх і публіцистичних текстів; - аналіз образів, проблематики, художніх засобів; - генерація тестів, вправ і завдань різного рівня складності; - підготовка матеріалів до уроків української мови та літератури. 3. ШІ як інструмент для створення творчих завдань: - розробка інтерактивних вправ; - створення креативних письмових завдань; - генерація ідей для проектної діяльності; - використання ШІ для розвитку критичного та творчого мислення учнів. 4. Диференціація та персоналізація навчання за допомогою ШІ: - адаптація завдань до рівня навчальних досягнень учнів; - створення індивідуальних освітніх траєкторій; - підготовка матеріалів для змішаного та дистанційного навчання; - автоматизація рутинних процесів учителя. 5. Практичні кейси та цифрові інструменти: - огляд платформ і сервісів на основі ШІ; - приклади використання ШІ на уроках української мови та літератури; - методичні рекомендації щодо ефективного та етичного використання штучного інтелекту в освіті.

**Тема 55. Українська мова та література під мікроскопом ШІ:**

**глибший аналіз тексту, різноманітні завдання, менше рутини**

**Ключові питання теми:** Зміст програми: 1. Штучний інтелект у сучасній мовно-літературній освіті: – поняття та можливості ШІ; – цифрова компетентність сучасного вчителя; – переваги та ризики використання ШІ в освітньому процесі. 2. Використання ШІ для аналізу тексту: – створення запитань до художніх і публіцистичних текстів; – аналіз образів, проблематики, художніх засобів; – генерація тестів, вправ і завдань різного рівня складності; – підготовка матеріалів до уроків української мови та літератури. 3. ШІ як інструмент для створення творчих завдань: – розробка інтерактивних вправ; – створення креативних письмових завдань; – генерація ідей для проектної діяльності; – використання ШІ для розвитку критичного та творчого мислення учнів. 4. Диференціація та персоналізація навчання за допомогою ШІ: – адаптація завдань до рівня навчальних досягнень учнів; – створення індивідуальних освітніх траєкторій; – підготовка матеріалів для змішаного та дистанційного навчання; – автоматизація рутинних процесів учителя. 5. Практичні кейси та цифрові інструменти: – огляд платформ і сервісів на основі ШІ; – приклади використання ШІ на уроках української мови та літератури; – методичні рекомендації щодо ефективного та етичного використання штучного інтелекту в освіті.

## **4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

### ***Нормативно-правові документи:***

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

### ***Основна література:***

1. Аносов І. П., Елькін М. В., Головкова М. М., Коробченко А. А. Основи науково-педагогічних досліджень : навч. посіб. Мелітополь : Видавн. будинок ММД, 2015. 218 с. URL: <https://cutt.ly/OboAZIy>.
2. Біла книга. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів./Дж.М.Зош, Е.Дж.Хопкінс, Х.Дженсен, К.Лю, Д.Ніл, К.Хірш-Пасек, С.Л.Соліс, Д.Вайтбред. The LEGO Foundation, 2017. 39 с. URL: <https://cutt.ly/h1FRr1i>
3. Бурдун В.М. Стратегічне планування. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П.Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

4. Василенко І. Ю. Тренінг розвитку творчого мислення. Обдарована дитина. 2004. № 5. С. 52-55.
5. Від керівника до лідера : практичні поради для 57 директорів шкіл та керівників відділів освіти / Анна Уварова, Поліна Гоч. - Київ : Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2019. - 60 с. - URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12,2019.pdf>
6. Волківська Д. А. Сучасні підходи до визначення лідерства. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 45-47.
7. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. № 3. 2008. С. 23-30.
8. Гондарева Г. В. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. Таврійський вісник освіти, 2013. № 2. С. 260-264.
9. Закони екології Коммонера. URL: <https://bit.ly/3VzEWjA>
10. Закони екології Коммонера. URL: [https://pidru4niki.com/1960120837942/ekologiya/zakoni\\_ekologiyi\\_kommonera](https://pidru4niki.com/1960120837942/ekologiya/zakoni_ekologiyi_kommonera)
11. Зеленська Л.Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. № 9(195). 2021 С. 16-20.
12. Зубенко Л. Г., Немцов В. Д. Культура ділового спілкування : навч. посіб. Київ: «Ексоб», 2002. 200 с.
13. Інтегровані завдання для молодших школярів: цікаво, пізнавально, креативно. / Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси: видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2022. 70 с.
14. Коваль А.П., Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ, 1997. с.193-280.
15. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996.
16. Копильчук В. Інтегровані уроки як засіб підвищення якості знань учнів. URL: <http://itcm.comp-sc.if.ua/2018/kopylchuk.pdf>.
17. Мартинець Л. А. Управління професійним розвитком учителів : навч.-метод. посіб. / Л. А. Мартинець. - Вінниця : ДонНУ, 2016. - 87 с. Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності: стандарти та рекомендації. - URL : <https://cutt.lv/prnvgJh>
18. Моргун В. Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. Постметодика, 2010. № (6)97.С. 2-15.
19. Нова українська школа : дидактичні основи STREAM-освіти в початковій школі : навчально-методичний посібник /С.Вакарін. Київ : Саміт-книга, 2021. 144 с.
20. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні : посіб. для слухачів закладів післядипломної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами» / О. М. Отич, Л. К. Задорожна, З. В. Рябова, Л. М. Оліфіра та ін.; за заг. ред. О. М. Отич, Л. К. О. де Фонтана; НАПН України, УВУПО, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», КВЗЗСО «Одес. акад. неперв. освіти», КультурКонтакт Австрія. Київ, 2018. 74 с.
21. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини: навч. посібник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. 208 с.
22. Освітня програма навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3ckLjDp>
23. Поспелова Т. Розвиток лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти : навч. посіб. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 36 с.
24. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
25. Пушкарьова Т. О. Педагогічне проектування в системі загальної середньої освіти: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна

думка, 2017. 308 с.

26. Рай М. Компас цінностей. Уроки 101 країни про цілі, лідерство і життя. Yakaboo Publishing, 2021. 368 с.
27. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів : Літопис, 2016. 258 с.
28. Романовський О.Г., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В. Теорія і практика формування лідера: навч. посіб. Харків, 2017. 100 с
29. Самооцінювання закладу освіти: ефективний інструмент підвищення управлінської діяльності. URL: <https://bit.ly/3wUZ8lt>
30. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
31. Типова освітня програма для учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко : наказ МОН України від 12.08.2022 № 743) URL: <https://cutt.ly/p0l8HA1>
32. ТОБТО : Абетка неформальної освіти, фасилітації і тренерства // За заг. ред. Наталії Трамбовецької. -Київ, 2017. -53 с.
33. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : навчальний посібник / Л. Л. Хоружа. - К. : «Академвидав», 2012. - 208 с.
34. Цифрова трансформація освіти і науки [Електронний ресурс] : сайт. URL: <https://bit.ly/3iZgvys>
35. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. Молодь і ринок, 2012. № 12. С. 136-139.
36. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.
37. Boissard P. L'évaluation formative: un outil de progression. URL: <http://surl.li/ealag>
38. DLL 10: DaF für Jugendliche: Deutsch als Fremdsprache.Klett Sprachen GmbH, 2016. 199 s.

### ***Додаткова література:***

1. Викладання біології у профільних класах. Випуск 4. Факультативний курс «Еволюція систем органів. Філогенія органічного світу». Частина I /Л.Т. Петренко, Л.П. Петренко. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 141 с.
2. Грицак Я., Комаров О. Шлях становлення української ідентичності. 2021 р. URL: <https://bit.ly/3ERW4L5>
3. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
4. Копосов П. Нова українська школа : дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Фабула», 2021. 160 с.
5. Кудін В.С. Партнерська взаємодія – основа освітнього процесу НУШ. Навчально-методичний посібник. Черкаси. 2022. 128 с.
6. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу : методичні рекомендації. Уклад. О. М. Шевчук. Умань, 2010. 37 с.
7. Стіл Дж., Мередіт К., Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів»: Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» / Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект». Київ: Міленіум, 2001. 104 с.
8. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : порадник для супервізорів (наставників). USAID, 2018. 60 с.